

POSTANOWIENIE

Dnia 4 listopada 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Krzysztof Rączka

w sprawie z odwołania B. G. i K. P.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w Z.
o podleganie ubezpieczeniom społecznym,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 4 listopada 2020 r.,
skargi kasacyjnej B. G. i K. P. od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 14 marca 2019 r., sygn. akt III AUa (...),

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. zasądza od odwołujących się na rzecz organu rentowego
kwoty po 2025 (dwa tysiące dwadzieścia pięć) zł tytułem zwrotu
kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 14 marca 2019 r., sygn. akt III AUa (...) Sąd Apelacyjny w (...) w wyniku apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z. zmienił wyrok Sądu Okręgowego w G. z dnia 20 października 2017 r., sygn. akt VIII U (...) w punkcie 2 w ten sposób, że oddalił odwołanie B. G. i K. P. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z. z 20 września 2016 r.; w punkcie 3 w ten sposób, że wzajemnie zniósł między stronami koszty procesu, zaś w pozostałym zakresie oddalił apelację.

Decyzją z 20 września 2016 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z. stwierdził, że K. P. nie podlega obowiązkowo ubezpieczeniom: emerytalnemu,

rentowym, chorobowemu i wypadkowemu w okresie od 1 marca 2016 r. jako pracownik B. G., bowiem podpisanie umowy o pracę i zgłoszenie jej w związku z tym do ubezpieczeń społecznych nastąpiło z naruszeniem zasad współżycia społecznego, polegającym na świadomym osiągnięciu nieuzasadnionych korzyści z systemu ubezpieczeń społecznych.

W odwołaniu B. G. i K. P. domagały się zmiany zaskarżonej decyzji i ustalenia, że od 1 marca 2016 r. K. P. podlega obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym jako pracownik B. G.. Zarzuciły, że K. P. faktycznie wykonywała swoje obowiązki określone w załączniku nr 1 do umowy o pracę z 1 marca 2016 r.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie, z przyczyn, które stanowiły podstawę wydania zaskarżonej decyzji.

Kolejną decyzją z 16 grudnia 2016 r. organ rentowy stwierdził, że K. P. nie podlega obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu oraz dobrowolnemu ubezpieczeniu chorobowemu w okresie od 2 stycznia 2013 r. do 23 kwietnia 2014 r. jako osoba współpracująca z osobą prowadzącą pozarolniczą działalność gospodarczą - B. G.. W ocenie organu rentowego zgłoszenia K. P. do ubezpieczeń społecznych budzą uzasadnione podejrzenia, że miały jedynie umożliwić jej skorzystanie z wysokich świadczeń z ubezpieczenia chorobowego, co zgodnie z art. 58 § 1-2 k.c. jest sprzeczne z zasadami współżycia społecznego jak i sprzeczne ze społeczno-gospodarczym przeznaczeniem prawa.

W odwołaniu K. P. i B. G. domagały się jej zmiany i ustalenia, że K. P. jako osoba współpracująca z osobą prowadzącą pozarolniczą działalność B. G. podlega obowiązkowym ubezpieczeniom: emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu od 2 stycznia 2013 r. do 23 kwietnia 2014 r. oraz dobrowolnie ubezpieczeniu chorobowemu od 2 stycznia 2013 r. do 23 kwietnia 2014 r. Zaprzeczyły jakoby współpraca między nimi była nieważna i miała charakter pozorny. Dodały, że współpraca miała charakter trwały, bowiem ubezpieczona prowadziła drugi punkt sprzedaży w G. przy ul. K., prowadziła sprawy księgowe i finansowe, prowadziła negocjacje w sprawie cen i terminów dostaw towarów, obsługiwała klientów itd. Nadto z uwagi na chorobę B. G. ubezpieczona przejęła wiele jej obowiązków wykonywanych stricte przez właściciela.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie, z przyczyn, które stanowiły podstawę wydania zaskarżonej decyzji.

Wyrokiem z 20 października 2017 r., sygn. akt VIII U (...) Sąd Okręgowy w G. zmienił decyzję z dnia 16 grudnia 2016 r. w ten sposób, że stwierdził, iż K. P., jako osoba współpracująca z osobą prowadzącą pozarolniczą działalność B. G. podlega obowiązkowo ubezpieczeniom: emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu od 2 stycznia 2013 r. do 23 kwietnia 2014 r. i dobrowolnie ubezpieczeniu chorobowemu od 2 stycznia 2013 r. do 23 kwietnia 2014 r. oraz zmienił decyzję z 20 września 2016 r. w ten sposób, że stwierdził, iż K. P., jako pracownik u płatnika składek B. G. podlega obowiązkowo ubezpieczeniom: emerytalnemu, rentowym, chorobowemu, wypadkowemu od 1 marca 2016 r.

Apelację od tego wyroku wniósł organ rentowy, zarzucając mu błąd w ustaleniach faktycznych oraz naruszenie art. 58 § 1 k.c. w związku z art. 22 § 1 k.p. i art. 300 k.p.; art. 83 ust. 1 pkt 1, art. 6 ust. 1 pkt 1, art. 8 ust. 1, art. 11 ust. 1 oraz art. 12 ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2016 r., poz. 963 z późn. zm.) oraz art. 227 k.p.c., art. 233 § 1 k.p.c.

Sąd Apelacyjny uznał apelację za częściowo uzasadnioną.

Sąd drugiej instancji wskazał, że za uzasadnioną należało uznać apelację w części obejmującej podleganie przez K. P. obowiązkowym ubezpieczeniom: emerytalnemu, rentowym, chorobowemu i wypadkowemu w okresie od 1 marca 2016 r., jako pracownika B. G..

Sąd odwoławczy wskazał, że co prawda, postępowanie dowodowe przeprowadzone w tym zakresie przez Sąd Okręgowy było prawidłowe, z tym jednak, że ocena zebranego materiału została dokonana przez Sąd pierwszej instancji z przekroczeniem granicy swobodnej oceny dowodów wyznaczonej przez art. 233 § 1 k.p.c.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego, zebrany w sprawie materiał dowodowy, wbrew pogładowi Sądu pierwszej instancji, wskazuje, że w relacjach pomiędzy K. P. a B.G. od 1 marca 2016 r. brak przesłanek wymaganych przez art. 22 § 1 kp, zgodnie z którym: przez nawiązanie stosunku pracy pracownik zobowiązuje się do wykonywania pracy określonego rodzaju na rzecz pracodawcy i pod jego kierownictwem oraz w miejscu i czasie wyznaczonym przez pracodawcę, a

pracodawca - do zatrudniania pracownika za wynagrodzeniem. Pozostaje faktem, że B. G. i w tym okresie potrzebowała pomocy w prowadzeniu działalności gospodarczej, skoro jej jedyną wówczas pracownicą E. W. stała się niezdolna do pracy z powodu choroby w związku z ciążą oraz w związku z poważną chorobą B. G..

W ocenie Sądu drugiej instancji, w omawianym okresie stosunek łączący K. P. z B. G., jak trafnie zarzuca skarżący, nie ma w szczególności niezbędnej z punktu widzenia art. 22 § 1 k.p. cechy, a mianowicie - wykonywania pracy pod kierownictwem pracodawcy. W istocie, K. P., zarówno w okresie współpracy z prowadzącą działalność gospodarczą B. G. (od 2 stycznia 2013 r. do 23 kwietnia 2014 r.), jak i od 1 marca 2016 r., zastępowała matkę w prowadzeniu takiej działalności, samodzielnie podejmując niezbędne decyzje (oraz sprzedając w sklepie).

Charakterystyczne jest przy tym, że pełnomocnik ubezpieczonej w odpowiedzi na apelację stwierdził, że K. P. „zajmowała się zaopatrzeniem, przeprowadzała rozmowy handlowe z kontrahentami oraz dostawcami, kontaktowała się z Powiatowym Urzędem Pracy oraz Urzędem Skarbowym, pozyskiwała środki unijne.” Taki status ubezpieczonej wynika też ze zgodnych w tej mierze zeznań świadków i oceny takiej nie mogą zmienić zapisy umowy o pracę (na stanowisku specjalisty ds. marketingu, zarządzania i logistyki), czy też zakres obowiązków, bowiem decydujące znaczenie winna mieć rzeczywista treść stosunku łączącego w spornym okresie K. P. z B. G..

Sąd odwoławczy podniósł również, że ubezpieczona została zgłoszona przez matkę do obowiązkowych ubezpieczeń z zadeklarowaną podstawą wymiaru składek (wynagrodzenia za pracę) wynoszącą 10.000 zł. B. G. nie ponosiła strat z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej, na bieżąco regulowała i reguluje wszystkie należności na rzecz Urzędu Skarbowego oraz ZUS, a także inne świadczenia publicznoprawne oraz - bezspornie - w 2015 r. z prowadzonej działalności uzyskała dochód w kwocie 44.725 zł, do kosztów zaliczono wypłaty w kwocie 14.922,57 zł oraz świadczeń ZUS w wysokości 18.432,08 zł, w 2017 r. w okresie od stycznia do października jako podatnik VAT uiściła kwoty: 12.531 zł tytułem podatku, 23.913,10 zł tytułem wynagrodzeń pracowniczych, 1994 zł tytułem

podatku PIT4 oraz 24.156,38 zł tytułem świadczeń na rzecz ZUS. Niezalenie zatem od braku ustawowych cech stosunku pracy, zgłoszenie K. P. z zadeklarowaniem podstawy wymiaru składek w kwocie 10.000 zł, w tak określonej sytuacji pracodawcy, nie miało żadnego racjonalnego uzasadnienia ekonomicznego ani gospodarczego. Nie powinno ulegać wątpliwości, że B. G. nie osiągała dochodu pozwalającego na choćby kilkumiesięcznie wypłacanie wynagrodzenia w takiej wysokości, łącznie z odprowadzeniem stosownej zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych.

Z tych przyczyn Sąd Apelacyjny uznał, że nie powstały wymienione w art. 6 ust. 1 pkt 1. art. 11 ust. 1, art. 13 pkt 1, art. 8 ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych podstawy do objęcia K. P. od 1 marca 2016 r. obowiązkowymi ubezpieczeniami społecznymi jako pracownika B. G..

Powyższy wyrok Sądu Apelacyjnego zaskarżyły skargą kasacyjną odwołujące się w części, w zakresie pkt 1 orzeczenia, tj. w zakresie, w jakim Sąd Apelacyjny w (...) zmienił wyrok Sądu Okręgowego w G. z 20 października 2017 r.

Uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania oparto na podstawie przyjęcia skargi do rozpoznania określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 4 (oczywista zasadność skargi kasacyjnej) k.p.c.

Wskazano, że niniejsza skarga zasługuje na przyjęcie do rozpoznania, ponieważ uchybienia, jakich dopuścił się Sąd drugiej instancji, miały charakter kwalifikowany, a zaskarżony wyrok jest sprzeczny z zasadniczymi i niepodlegającymi różnej wykładni przepisami, a w szczególności z ogólnie przyjętymi standardami rozstrzygnięć.

Zaskarżone rozstrzygnięcie w sposób oczywisty, zdaniem skarżącego, narusza przepisy prawa materialnego, a to art. 22 k.p., jak również przepisy postępowania, w stopniu mającym wpływ na treść orzeczenia.

Zachodzi zatem konieczność eliminacji zaskarżonego orzeczenia z obrotu prawnego, gdyż jest ono w sposób oczywisty nietrafne i wadliwe. Utrzymanie tak rażąco wadliwego wyroku godzi w dobro wymiaru sprawiedliwości i narusza interes publiczny. Istnieje zatem realna potrzeba zajęcia się przez Sąd Najwyższy wymienioną kwestią ze względu na znaczenie rozstrzygnięcia dla ochrony interesów odwołujących, jak również ze względu na interes publiczny związany z

funkcjami skargi kasacyjnej, w tym z uwagi na istotną dla wymiaru sprawiedliwości konieczność eliminacji orzeczenia oczywiście nietrafnego i wadliwego.

Pełnomocnik skarżących zaznaczył, że już sama oczywistość skargi jest wystarczającą podstawą do przyjęcia skargi do rozpoznania.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną organ rentowy wniósł o:

1. odmowę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, a w przypadku przyjęcia jej do rozpoznania, o oddalenie skargi kasacyjnej w całości;

2. w przypadku przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, wyznaczenie rozprawy w niniejszej sprawie;

3. zasądzenie kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego na rzecz ZUS w związku ze sporządzeniem i wniesieniem odpowiedzi na skargę kasacyjną oraz ewentualnymi innymi czynnościami procesowymi według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna odwołujących się nie kwalifikuje się do przyjęcia jej do merytorycznego rozpoznania. Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie (1) występuje istotne zagadnienie prawne, (2) istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, (3) zachodzi nieważność postępowania lub (4) skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. W związku z tym wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym przepisie, a jego uzasadnienie zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy.

Wniesiona w sprawie skarga kasacyjna zawiera wniosek o przyjęcie jej do rozpoznania uzasadniony w ten sposób, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.). Nie można jednak uznać, że skarżące wykazały istnienie przesłanki przyjęcia skargi do rozpoznania określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjęto, że przesłanka oczywistej zasadności skargi kasacyjnej (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.) spełniona jest wówczas, gdy zachodzi niewątpliwa, widoczna na pierwszy rzut oka, tj. bez konieczności głębszej analizy, sprzeczność orzeczenia z przepisami prawa nie podlegającymi różnej wykładni (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 8 marca 2002 r., I PKN 341/01, OSNP 2004, nr 6, poz. 100; z dnia 10 stycznia 2003 r., V CZ 187/02, OSNC 2004, nr 3, poz. 49). Musi być zatem oczywiste, że ma miejsce kwalifikowana postać naruszenia prawa, zauważalna *prima facie* przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, która przesądza o wadliwości zaskarżonego orzeczenia w stopniu nakazującym uwzględnienie skargi (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 24 lutego 2012 r., II CSK 225/11, niepublikowane; z dnia 23 listopada 2011 r., III PK 44/11, niepublikowane). Powołanie się na przesłankę zawartą w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. zobowiązuje przy tym skarżącego do przedstawienia wyводу prawnego, uzasadniającego jego pogląd, że skarga jest oczywiście uzasadniona, przy czym, o ile dla uwzględnienia skargi kasacyjnej wystarczy, że jej podstawa jest usprawiedliwiona, to dla jej przyjęcia do rozpoznania konieczne jest wykazanie kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego polegającej na jego oczywistości, widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 września 2003 r., IV CZ 100/03, LEX nr 82274).

Strona skarżąca nie przedstawiła jakiegokolwiek argumentacji, która mogłaby uzasadniać jej stanowisko o oczywistej zasadności skargi kasacyjnej wniesionej w niniejszej sprawie. Obowiązkiem strony wnoszącej skargę kasacyjną, która powołuje się na przesłankę jej przyjęcia do rozpoznania w postaci oczywistości tejże skargi jest przedstawienie w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wyводу prawnego, który będzie zawierał argumentację uzasadniającą, że w sprawie doszło do rażącego naruszenia prawa materialnego lub procesowego. W żadnym wypadku nie można uznać za wystarczające wskazanie, że w ocenie strony Sąd naruszył przepisy prawa, bez powołania jakiegokolwiek argumentacji to wykazującej, jak to w niniejszej sprawie przedstawiono w skardze kasacyjnej.

Stwierdzając, że nie zachodzą przyczyny przyjęcia skargi, określone w art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy postanowił zgodnie z art. 398⁹ § 2 k.p.c. Rozstrzygnięcie w przedmiocie kosztów ma swoje oparcie w § 10 ust. 4 pkt 2 w zw. z § 2 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz.U. z 2015 r., poz. 1804).